

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Історичний факультет

Кафедра географії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара
Сергій ОКОВИТИЙ

„24” 02 2026 р.

ПОГОДЖЕНО

В.о. проректора з
науково-педагогічної роботи
Наталія ГУК

„24” 02 2026 р.

ПРОГРАМА
АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Спеціальність – 014.07 Середня освіта (Географія)
(ОП «Середня освіта (Географія)»)

Вчена рада історичного факультету
Протокол № 8 від 27.01.2026 р.
Декан історичного факультету
Дмитро АРХІРЕЙСЬКИЙ

„27” січня 2026 р.

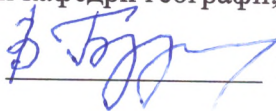
ДНІПРО
2026

Розробники програми:

1. Безуглий В.В., канд. пед. наук, доц., завідувач кафедри географії
2. Лисичарова Г.О., канд. пед. наук, доц., доцент кафедри географії
3. Суматохіна І.М., канд. геогр. наук, доц., доцент кафедри географії
4. Зимівець Н.В., канд. пед. наук, доц., доцент кафедри педагогіки, дошкільної та спеціальної освіти
5. Фролова Н.В., канд. психол. наук, доц., доцент кафедри педагогічної та вікової психології
6. Соколова Є.Т., доцентка кафедри публічного управління та права Комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради, докторка філософії, вчитель-методист
7. Карначова І.В., директорка Дніпровського ліцею № 70 Дніпровської міської ради, вчитель-методист, вчитель географії

Програма ухвалена на засіданні кафедри географії; від 13 січня 2026 р., протокол № 7

Завідувач кафедри географії

Віталій БЕЗУГЛИЙ

та на засіданні науково-методичної ради історичного факультету,
протокол № 3 від 26.01.2026 р.

Голова НМР ІФ

Альберт ВЕНГЕР

1. Загальна частина

Програма атестаційного екзамену відповідає затвердженій освітній програмі «Середня освіта (Географія)» (затвердженій рішенням вченої ради ДНУ імені Олеся Гончара від 27.06.2023 р., протокол № 12), професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 23.12.2020 р. № 2736, введено в дію з 2020/2021 навчального року).

Атестаційний екзамен сприяє формуванню **компетентностей** за ОП:

ЗК 1. Знання й розуміння предметної області та можливості їх інтеграції з іншими освітніми галузями.

ЗК 4. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, із використанням традиційних та новітніх інформаційних й комунікаційних технологій.

ЗК 7. Здатність грамотно спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

СК1. Здатність демонструвати знання про географію як систему природничих, соціо- та економіко-географічних складових, предмет її дослідження, місце і зв'язки в системі наук, етапи історії розвитку, значення для суспільства.

СК2. Здатність застосовувати базові знання з фізики, хімії, математики, інформаційних технологій тощо у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі, геосфер, материків і океанів, України, природних і суспільних територіальних комплексів.

СК3. Здатність використовувати поняття, концепції, парадигми, теорії географії для характеристики географічних явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, локальному).

СК4. Здатність належно використовувати географічну термінологію, ефективно і вільно передавати географічні ідеї, принципи і теорії письмовими, усними та візуальними (картографічними) засобами.

Співвідношення результатів атестаційного екзамену із **програмними результатами**:

Назва програмного результату навчання	Назви освітніх компонентів, що забезпечують даний програмний результат навчання
ПР1. Дотримуватися морально-етичних аспектів досліджень, інтелектуальної та академічної доброчесності, професійного кодексу поведінки.	ОК 2.1 Психологія. ОК 2.2 Педагогіка.
ПР7. Здійснювати відбір, аналіз, представлення і поширення географічної інформації, використовуючи різноманітні письмові, усні та візуальні засоби, картографічні методи (в тому числі – за допомогою інформаційних технологій)	ОК 2.17 Фізична географія світу ОК 2.22 Економічна та соціальна географія України
ПР8. Застосовувати сучасні методики і технології, в тому числі і інформаційні, для забезпечення формування в учнів предметних компетентностей та для формування основ цілісної природничо-наукової картини світу відповідно до вимог Державного стандарту	ОК 2.2 Педагогіка. ОК 2.24 Методика викладання географії в закладах загальної середньої освіти

базової середньої освіти та Державного стандарту профільної середньої освіти в природничій освітній галузі.	
ПР15. Самостійно організовувати процес навчання упродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності здобуті під час навчання предметні компетентності	ОК 2.1 Психологія. ОК 2.2 Педагогіка. ОК 2.24 Методика викладання географії в закладах загальної середньої освіти

До програми атестаційного екзамену ввійшли теми та питання за такими **освітніми компонентами**:

ОК 2.1 Психологія

ОК 2.2 Педагогіка

ОК 2.17 Фізична географія світу

ОК 2.22 Економічна та соціальна географія України

ОК 2.24 Методика викладання географії в закладах загальної середньої освіти

2. Перелік освітніх компонентів, за якими складається атестаційний екзамен

ОК 2.1 ПСИХОЛОГІЯ

ТЕМА 1. Предмет, методи, завдання і основні принципи психологічної науки

Психіка і свідомість. Взаємозв'язок психології з іншими науками. Галузі психологічної науки.

ТЕМА 2. Основні етапи становлення психології як науки

Основні психологічні школи і напрямки. Розвиток механізмів психіки. Розвиток психіки в філогенезі. Виникнення і розвиток людської свідомості. Психічні процеси, властивості та стани.

ТЕМА 3. Психічні процеси

Відчуття, сприймання та уявлення людини, як основа її сенсорно –перцептивної організації. Поняття про відчуття. Види, властивості та закономірності відчуттів. Загальна характеристика та властивості сприймання. Види та закономірності сприймання. Уявлення як пізнавальний процес.

ТЕМА 4. Пам'ять та увага людини

Поняття пам'яті та її теорії. Різновиди пам'яті. Пам'ять та організація знань. Індивідуальні особливості пам'яті. Методи дослідження пам'яті Поняття уваги. Теорії уваги. Основні властивості та види уваги.

ТЕМА 5 Поняття про мислення як вищу психічну функцію людини

Розумові дії та операції мислення. Форми мислення та його різновиди. Методи дослідження мислення. Мова та мовлення. Мова та її функції Фізіологічні механізми мовної діяльності Різновиди мовлення.

ТЕМА 6. Психічні властивості

Поняття про темперамент. Теорії та типи темпераменту. Основні властивості темпераменту. Характер та здібності. Структура характеру. Формування характеру. Здібності. Структура здібностей.

ТЕМА 7. Психічні якості

Емоційно-вольова сфера особистості. Теорії емоцій. Аналіз складної вольової дії. Основні вольові властивості особистості та функції волі. Виховування волі.

ТЕМА 8. Проблема особистості в сучасній психології

Поняття про особистість. Структурний аналіз особистості. Концепції особистості.

ТЕМА 9. Психологічна природа активності особистості

Потреба як основа активності особистості. Психологічна концепція потреб. Ієрархія потреб. Мотиваційна сфера особистості. Перемінні мотиваційної сфери. Поняття про спрямованість. Концепція мотивів в сучасній психології.

ТЕМА 10. Діяльність

Поняття про діяльність. Ціль та мотиви діяльності. Структура діяльності. Способи діяльності і процес їх освоєння. Умови формування вмінь та навичок. Різновиди вмінь та навичок.

ТЕМА 11. Групи і колективи

Види груп та їхні функції. Формальні і неформальні групи. Соціально – психологічний клімат в групі. Фактори, що впливають на клімат групи. Спілкування в групі. Розвиток групи в колектив. Керівництво та лідерство.

ОК 2.2 ПЕДАГОГІКА

ТЕМА 1. Педагогіка в системі наук про людину

Педагогіка як наука про виховання людини

Об'єкт, предмет і функції педагогіки. Історія виникнення та розвитку педагогічної думки. Взаємозв'язок педагогіки з іншими науками. Структура науки педагогіки. Методологія та методи педагогічних досліджень.

ТЕМА 2. Проблема розвитку особистості та їх значення для виховання

Поняття про особистість, її розвиток та формування. Роль спадковості, середовища й діяльності в розвитку особистості. Взаємозв'язок зовнішніх і внутрішніх умов розвитку. Внутрішні суперечності як рушійні сили розвитку. Виховання, навчання і розвиток особистості. Вікові особливості психічного та фізичного розвитку особистості.

ТЕМА 3. Теорія виховання

Сутність, зміст процесу виховання. Процес виховання, його структура і рушійні сили. Мета і завдання виховання. Закономірності виховання. Принципи виховання. Основні напрями виховання. Методи виховання. Організаційні форми виховної роботи.

ТЕМА 4. Позакласна виховна робота

Колективні творчі справи. Колективне планування виховної роботи. Позашкільні заклади в системі освіти і виховання. Формування колективу, його вплив на виховання особистості. Класний керівник. Функції, напрями і форми роботи.

ТЕМА 5. Теорія освіти і навчання

Дидактика як галузь педагогіки, її виникнення і розвиток. Зв'язок дидактики з іншими науками. Категорії дидактики. Загальна характеристика змісту освіти. Компетентнісний підхід до змісту освіти. Освітня система в Україні. Стандарти освіти. Навчальні програми та плани. Основні джерела змісту освіти. Структура та організація процесу навчання. Основні функції та компоненти процесу навчання.

ТЕМА 6. Закономірності і принципи навчання.

Принцип науковості. Принцип свідомості та активності учнів. Принцип систематичності та послідовності. Принцип доступності. Зв'язок навчання з життям. Принцип наочності. Принцип міцності знань, умінь та навичок. Принцип індивідуального підходу до учнів. Взаємозв'язок принципів навчання. Вимоги до використання принципів навчання.

ТЕМА 7. Методи навчання та їх класифікація

Бінарний підхід до класифікації методів навчання. Класифікація за метою навчання. Класифікація методів за характером навчально-пізнавальної діяльності учнів. Класифікація методів по джерелам надання знань. Загальні вимоги щодо оптимального поєднання методів навчання. Засоби навчання.

ТЕМА 8. Сучасні педагогічні технології

Проблемно-розвиваюче навчання. Проблемна ситуація як умова пізнавальної активності учнів. Класифікація методів проблемно-розвиваючого навчання. Способи та умови застосування методів проблемно-розвиваючого навчання. Програмоване навчання. Алгоритмізація навчання. Інтерактивне навчання. Дистанційне навчання.

ТЕМА 9. Форми організації навчання

Організаційні форми навчання. Урок – основна форма організації навчання. Семінарські заняття. Практикуми. Факультативні заняття. Навчальна екскурсія. Додаткові групові, індивідуальні заняття. Домашня навчальна робота учнів. Самостійна робота.

ТЕМА 10. Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю учнів

Сутність, закономірності, принципи, функції, види і форми контролю знань, умінь і навичок учнів. Оцінювання успішності учнів. Тестовий (програмований, стандартизований) контроль успішності навчання учнів.

ТЕМА 11. Школотознавство

Принципи управління освітою. Структура управління освітою в Україні. Управління загальноосвітнім навчальним закладом. Планування та облік роботи школи. Управлінські органи в школі. Види, форми й методи внутрішкільного контролю.

ТЕМА 12. Сучасний учитель, його діяльність і професійне зростання

Основні функції, ознаки педагогічної діяльності. Компоненти педагогічної діяльності. Професійні знання, уміння, здібності й якості сучасного вчителя. Педагогічна компетентність вчителя. Педагогічне спілкування – основа професійної діяльності вчителя.

ОК 2.17 ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ СВІТУ

Розділ 1. Вступ. Фізична географія океанів

Тема 1.1. Предмет, завдання та зміст ФГ світу

Науковий апарат курсу «Фізична географія світу». Понятійний апарат курсу. Гіпотези про походження материків і океанів. Основні етапи історії формування природи материків і океанів

Тема 1.2. Загальна характеристика Світового океану

Рельєф дна Світового океану, донні відклади та корисні копалини. Клімат і водні маси Світового океану.

Тема 1.3. Комплексна фізико-географічна характеристика Тихого океану

Межі океану. Географічне положення океану. Історія освоєння і досліджень. Рельєф дна. Мінеральні ресурси. Клімат. Рослинний і тваринний світ. Екологічні проблеми. Охорона природи.

Тема 1.4. Комплексна фізико-географічна характеристика Атлантичного океану

Межі океану. Географічне положення океану. Історія освоєння і досліджень. Рельєф дна. Мінеральні ресурси. Клімат. Рослинний і тваринний світ. Екологічні проблеми. Охорона природи.

Тема 1.5. Комплексна фізико-географічна характеристика Індійського океану

Межі океану. Географічне положення океану. Історія освоєння і досліджень. Рельєф дна. Мінеральні ресурси. Клімат. Рослинний і тваринний світ. Екологічні проблеми. Охорона природи.

Тема 1.6. Комплексна фізико-географічна характеристика Північно-Льодовитого океану

Межі океану. Географічне положення океану. Історія освоєння і досліджень. Рельєф дна. Мінеральні ресурси. Клімат. Рослинний і тваринний світ. Екологічні проблеми. Охорона природи.

Тема 1.7. Комплексна фізико-географічна характеристика Південного океану

Межі океану. Географічне положення океану. Історія освоєння і досліджень. Рельєф дна. Мінеральні ресурси. Клімат. Рослинний і тваринний світ. Екологічні проблеми. Охорона природи.

Розділ 2. Фізична географія материків

Комплексна фізико-географічна характеристика

Тема 2.1. Комплексна фізико-географічна характеристика Африки

Географічне положення. Геологічна будова, історія геологічного розвитку, корисні копалини. Рельєф. Зв'язок рельєфу з геологічною будовою. Клімат. Кліматична характеристика, кліматичне районування. Внутрішні води. Характеристика гідрологічних

об'єктів. Ґрунтово-рослинний покрив. Характеристика ґрунтів і рослинного покриву. Особливості просторової диференціації природи. Характеристика природних зон. Фізико-географічне районування. Регіональний огляд. Екологічні проблеми. Охорона природи.

Тема 2.2. Комплексна фізико-географічна характеристика Південної Америки

Географічне положення. Геологічна будова, історія геологічного розвитку, корисні копалини. Рельєф. Зв'язок рельєфу з геологічною будовою. Клімат. Кліматична характеристика, кліматичне районування. Внутрішні води. Характеристика гідрологічних об'єктів. Ґрунтово-рослинний покрив. Характеристика ґрунтів і рослинного покриву. Особливості просторової диференціації природи. Характеристика природних зон. Фізико-географічне районування. Регіональний огляд. Екологічні проблеми. Охорона природи.

Тема 2.3. Комплексна фізико-географічна характеристика Австралії та Океанії

Географічне положення. Геологічна будова, історія геологічного розвитку, корисні копалини. Рельєф. Зв'язок рельєфу з геологічною будовою. Клімат. Кліматична характеристика, кліматичне районування. Внутрішні води. Характеристика гідрологічних об'єктів. Ґрунтово-рослинний покрив. Характеристика ґрунтів і рослинного покриву. Особливості просторової диференціації природи. Характеристика природних зон. Фізико-географічне районування. Регіональний огляд. Екологічні проблеми. Охорона природи.

Тема 2.4. Комплексна фізико-географічна характеристика Антарктиди

Географічне положення. Геологічна будова, історія геологічного розвитку, корисні копалини. Рельєф. Зв'язок рельєфу з геологічною будовою. Клімат. Кліматична характеристика, кліматичне районування. Внутрішні води. Характеристика гідрологічних об'єктів. Ґрунтово-рослинний покрив. Характеристика ґрунтів і рослинного покриву. Особливості просторової диференціації природи. Характеристика природних зон. Фізико-географічне районування. Регіональний огляд. Екологічні проблеми. Охорона природи.

Тема 2.5. Комплексна фізико-географічна характеристика Північної Америки

Географічне положення. Геологічна будова, історія геологічного розвитку, корисні копалини. Плейстоценові зледеніння. Рельєф. Зв'язок рельєфу з геологічною будовою. Клімат. Кліматична характеристика, кліматичне районування. Внутрішні води. Характеристика гідрологічних об'єктів. Ґрунтово-рослинний покрив. Характеристика ґрунтів і рослинного покриву. Особливості просторової диференціації природи. Характеристика природних зон. Фізико-географічне районування. Регіональний огляд. Екологічні проблеми. Охорона природи.

Тема 2.6. Комплексна фізико-географічна характеристика Євразії

Географічне положення. Геологічна будова, історія геологічного розвитку, корисні копалини. Плейстоценові зледеніння. Рельєф. Зв'язок рельєфу з геологічною будовою. Клімат. Кліматична характеристика, кліматичне районування. Внутрішні води. Характеристика гідрологічних об'єктів. Ґрунтово-рослинний покрив. Характеристика ґрунтів і рослинного покриву. Особливості просторової диференціації природи. Характеристика природних зон. Фізико-географічне районування. Регіональний огляд. Екологічні проблеми. Охорона природи.

ОК 2.22 ЕКОНОМІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Тема 1. Основи суспільної географії України. Україна на економічній та політичній карті світу

Предмет та об'єкт економічної і соціальної географії України. Визначні українські економіко-географи: П. Чубинський, С. Рудницький, К. Воблий, В. Кубійович, О. Діброва та інші. Основні наукові центри соціально-економічної географії України. Розміри території, її конфігурація і компактність з точки зору господарського розвитку. Сучасний державний та адміністративно-територіальний устрій, форма правління. Геополітичні аспекти взаємодії з іншими державами. Сучасні політичні партії та територіально-адміністративний устрій країни; економічні райони України, які виділяються на території.

Тема 2. Історико-географічні аспекти формування території України та її господарського освоєння

Походження назви «Україна» та її перші згадки в історичних документах. Українська державна територія та її етнічні землі. Основні етапи формування сучасної державної території України. Сучасна конфігурація кордонів країни. Українська державна територія й етнічні землі.

Тема 3. Природно-ресурсний потенціал (ПРП) України

Рівень забезпеченості господарства України природними ресурсами. Регіональні відмінності в забезпеченні ПРП. Структура та характеристика окремих компонентів ПРП: мінерально-сировинні ресурси: паливні, рудні, нерудні. Земельні ресурси. Структура землекористування. Природна і економічна оцінка лісових ресурсів і головні райони їх поширення. Фауністичні ресурси та їх структура. Географічні проблеми раціонального природокористування.

Тема 4. Етно-демографічні особливості України

Етнічний склад населення. Етнографічні територіальні відмінності. Українська діаспора. Сучасна демографічна ситуація в Україні. Динаміка чисельності населення України. Середня густота та густота населення по регіонах України. Міське та сільське населення України та рівень урбанізації. Соціальна структура населення. Працересурсний потенціал. Структура та особливості трудових ресурсів України. Рівень забезпеченості трудовими ресурсами макрорегіонів і регіонів України.

Тема 5. Первинний сектор економіки України

Земельний фонд України і його структура. Розподіл орних земель. Площі зрошувальних і осушених земель. Структура сільського господарства України. Рослинництво. Географія головних зернових культур, круп'яних та технічних культур. Географія найважливіших технічних культур України. Географія овочівництва, виноградарства, плодово-ягідних культур, картоплярства, баштанництва, кормових культур. Тваринництво України. Географія головних галузей тваринництва. Цукрова промисловість. М'ясна промисловість; молочна; олійна; плодово-овочева; рибна; виноробна; спиртогорілчана; борошномельно-круп'яна; макаронна; кондитерська; крохмально-патокова; тютюнова; пивоварна та інші галузі.

Лісова і деревообробна промисловість. Головні лісові райони України. Особливості розміщення деревообробних галузей. Географія лісопилного виробництва; меблева промисловість, виробництво сірників, виробництво будматеріалів з деревини. Географія целюлозно-паперового виробництва, лісохімічне і гідролізне виробництво.

Тема 6. Вторинний сектор економіки України

Паливна промисловість. Характеристика вугільної промисловості країни, загальні та балансові запаси. Характеристика газової промисловості. Характеристика нафтової промисловості. Головні нафтопереробні підприємства України. Електроенергетика. Використання нетрадиційних енергоносіїв. Вітрові та геотермальні електростанції.

Чорна металургія. Виробнича структура галузі. Кольорова металургія. Структура галузі. Географія головних галузей кольорової металургії: ртутної, алюмінієвої, титаномангнієвої, цинкової, феронікелевої, виробництва дорогоцінних та тугоплавких металів.

Значення машинобудування для економіки країни. Особливості структури машинобудування України. Особливості розміщення машинобудування. Макрорегіони і регіони, де найбільш розвинуте машинобудування. Важке машинобудування. Транспортне машинобудування. Сільськогосподарське машинобудування. Хімічне машинобудування. Приладобудування, виробництво електроніки та електротехніки.

Хімічна промисловість: значення галузі та основні чинники розвитку; особливості структури; найважливіші галузі; сучасні тенденції розвитку; особливості розміщення території країни.

Тема 7. Третинний сектор економіки України

Соціальна інфраструктура. Культурно-освітній комплекс. Соціально-побутовий комплекс. Рекреаційний комплекс. Географія соціального неблагополуччя. Науковий комплекс.

Структура транспорту, галузі спеціалізації. Особливості розміщення по території країни, питома вага окремих видів транспорту в вантажообігу. Характеристика окремих видів транспорту в вантажообігу. Залізничний транспорт, його техніко-економічні особливості. Автомобільний транспорт, його значення, техніко-економічні переваги. Річковий транспорт. Найкрупніші річкові порти. Морський транспорт. Найкрупніші морські порти. Авіаційний транспорт. Найкрупніші аеропорти. Трубопровідний транспорт, його техніко-економічні переваги. Трансконтинентальні нафтопроводи. Значення міжнародних транспортних коридорів (МТК) для розвитку економіки України. Зовнішні економічні зв'язки України. Структура зовнішніх зв'язків. Україна у міжнародному територіальному поділі. Географія зовнішньої торгівлі. Кредитно-фінансові відносини. Міжнародне кооперування виробництва та науково-технічне співробітництво.

Рекреаційні ресурси України. Географія туризму регіонів України.

ОК 2.24 МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ГЕОГРАФІЇ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Тема 1. Методика викладання (навчання) географії як педагогічна наука

Методика викладання географії (МВГ) як педагогічна наука. Предмет і задачі МВГ. Зв'язок МВГ з іншими науками. Сучасна нормативно-правова база викладання географії в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО).

Тема 2. Розвиток та сучасний стан методики географії в Україні. Закордонний досвід методики географії

Початковий етап становлення МВГ (XVII - XVIII ст.). Поява географії як самостійного шкільного предмета у школах Західної Європи і України. Вплив демократів на шкільну географію (М.В.Гоголь, М.І.Пірогов). П. Г. Редькин – фундатор методики географії в Україні. Перша вітчизняна методика Д.Д. Семенова.

Розвиток МВГ в XX ст. Видання підручників з географії України (Л. Колесниченко, О.Т. Діброва). Створення відділу методики географії під керівництвом К.П. Пяртлі. Внесок у становлення методики географії М.І. Щербаня, Є.Й. Шиповича, П.А. Бурдейного, М.П. Откаленка, А.Й. Сіротенка, В.П. Корнеєва. Сучасний стан та перспективи розвитку МВГ в Україні.

МВГ – зарубіжний досвід.

Тема 3. Принципи географічної освіти та їх сучасні тенденції розвитку

Змістовні принципи навчання географії: науковості, принцип безперервності й наступності географічної освіти, принцип єдності теорії та практики, принцип комплексності, принцип виховного характеру навчання географії. Процесуальні принципи (організаційно-методичні) навчання географії: принцип гуманістичності навчання географії, принцип самостійності й активності учнів, принцип доступності, принцип наочності, принцип оптимального поєднання колективних, групових та індивідуальних форм навчання географії.

Основні підходи в навчанні географії: компетентнісний, особистісно зорієнтований, діяльнісний та краєзнавчий.

Тема 4. Мета і задачі навчання географії у школі

Багатокомпонентний характер мети шкільної географічної освіти: всебічний розвиток особистості; створення навичок і накопичення досвіду самостійної навчально-пізнавальної діяльності; формування предметної географічної та ключових компетентностей, спрямованих на їхнє застосування у майбутньому дорослому житті (географічні знання, вміння й навички, емоційно-ціннісне ставлення до довкілля та географічне бачення світу); розвиток критичного й творчого мислення.

Тема 5. Зміст шкільного курсу географії. Елементи змісту географічної освіти (предметні компетенції)

Зміст шкільного курсу географії як дидактично перероблена й обґрунтована та призначена для освітніх цілей система географічних наукових знань, вмінь і навичок, необхідних для формування географічних компетенцій. Поняття «Географія як навчальний предмет». Елементи змісту географічної освіти: теоретичні знання (поняття, причинно-наслідкові зв'язки, географічні закономірності, закони, теорії); емпіричні знання (уявлення, факти); географічні уміння і навички. Принципи відбору географічного матеріалу. Сучасні навчальні плани, програми, підручники.

Тема 6. Методи навчання географії

Поняття «метод навчання географії». Класифікації методів навчання: за джерелами знань; характером пізнавальної діяльності учнів; синтетичні класифікації методів навчання. Умови вибору методу навчання географії. Характеристика словесних (вербальних) методів навчання географії. Переваги даної групи методів, загальні вимоги до використання у навчанні географії. Розповідь як метод навчання: її види, прийоми здійснення. Пояснення як метод навчання: його сутність і відмінність від методу розповіді. Шкільна лекція як метод навчання: види лекцій, переваги використання методу, вимоги до проведення, види семінарів. Бесіда як метод навчання. Методи роботи з текстом підручника. Характеристика наочних методів навчання географії: визначення, склад, місце у навчальному процесі. Спостереження. Досліди та їх класифікація: за змістом роботи; за місцем проведення; за організацією роботи; за характером діяльності. Малюнок на уроці географії. Характеристика практичних методів навчання географії: визначення, склад, місце у навчальному процесі. Проблемний підхід до навчання географії.

Тема 7. Засоби навчання географії

Класифікація засобів навчання. Типовий перелік навчально-наочних посібників та навчального обладнання для закладів загальної середньої освіти. Прийоми роботи із засобами навчання географії: підручником, географічними картами, глобусом, статистичним матеріалом, колекціями, мультимедійними програмними засобами та ін.

Тема 8. Сучасні педагогічні технології викладання географії

Педагогічні технології навчання географії: формування прийомів навчальної роботи, технологія ЛОС, технологія формування навчальної діяльності школярів, диференційованого навчання, технологія навчально-ігрової діяльності, комунікативно-діалогової діяльності, модульна технологія, технологія проєктивної діяльності.

Тема 9. Сутність навчання на основі застосування ІКТ

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) та їх роль в освітньому процесі. Позитивні сторони та недоліки використання ІКТ. Дидактичні можливості ІКТ: індивідуалізація навчального процесу; високий ступінь наочності під час викладання географії; пошук необхідних ресурсів для занять (Інтернет тощо); можливість моделювання природних процесів і явищ; організація групової роботи; забезпечення зворотного зв'язку в процесі навчання; контроль та перевірка засвоєння навчального матеріалу. Основні напрямки використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках географії: демонстрація наочних посібників та карт; демонстрація процесів та явищ; перевірка та закріплення знань учнів; організація самостійної роботи.

Тема 10. Проектна технологія

Метод проєктів і особливості його застосування в навчанні природничим дисциплінам. З історії виникнення проєктної педагогіки. Мета і завдання проєктної технології. Основні вимоги до використання методу проєктів в навчанні. Класифікації типів проєктів. Етапи роботи над проєктом. Використання проєктної технології в навчанні географії.

Тема 11. Ігрові технології

Сутність мета і задачі ігрових технологій. Класифікації ігрових технологій: за характером педагогічного процесу (навчальні, тренувальні, контролюючі та узагальнюючі; пізнавальні, виховні та розвиваючі; репродуктивні, продуктивні, творчі; комунікативні, діагностичні); за формою діяльності учнів (індивідуальні; парні; групові; загальнокласні); за

типами (рольові; ділові; комплексні ігри на місцевості та в класі). Функції гри на уроці географії.

Тема 12. Технології дистанційного навчання

Сутність, мета і функції дистанційного навчання. Інтерактивні сервіси з географії при проведенні онлайн-уроків. Позитивні та негативні сторони дистанційного навчання географії.

Тема 13. Формувальне оцінювання предметних компетенцій учнів з географії

Основні види оцінювання результатів навчання учнів: формувальне, поточне, підсумкове (тематичне, семестрове, річне) оцінювання, ДПА, ЗНО. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з географії у системі загальної освіти: оцінювання знань – повнота, глибина, гнучкість, міцність та системність; географічних умінь й навичок – спроможність учнів працювати на репродуктивному, продуктивному, проблемному або творчому рівнях. Сутність, мета та базові принципи формувального оцінювання предметної географічної компетентності учнів. Способи здійснення формувального оцінювання.

Тема 14. Дистанційні форми та методи контролю навчальних досягнень учнів

Можливості отримання зворотного зв'язку за допомогою платформ дистанційного навчання: хмарні сервіси (Office365, Google). Форми та методи контролю навчальних досягнень учнів. Інструменти спілкування та способи оцінювання в дистанційному навчанні.

3. Структура білету

Кожний варіант атестаційного екзамену містить **50 тестових завдань**, зміст яких стає відомим здобувачеві вищої освіти лише при отриманні варіанту іспиту. Всі питання подані у формі обрання однієї правильної відповіді з чотирьох запропонованих, проти якої здобувач вищої освіти має зробити відповідну позначку.

Оцінка за відповідь на кожне питання варіанту АЕ може набувати одного з двох значень:

максимального значення: 2 бали у разі правильної відповіді,
мінімального значення: 0 балів у разі неправильної відповіді.

Розподіл питань у кожному варіанті за формою завдань

Форма завдання	Кількість одиниць у варіанті	Кількість балів за одне завдання	Максимальна кількість балів, яка може бути набрана за весь іспит
Питання на обрання вірної відповіді	50	2	$50 * 2 = 100$

Тестові завдання у білеті формуються за усіма дисциплінами цієї програми за таким співвідношенням:

Освітній компонент	Кількість тестів
ОК 2.1 Психологія	10
ОК 2.2 Педагогіка	10
ОК 2.17 Фізична географія світу	10
ОК 2.22 Економічна та соціальна географія України	10
ОК 2.24 Методика викладання географії в закладах загальної середньої освіти	10

4. Критерії оцінювання знань

Шкала виставлення підсумкової оцінки АЕ за відповіді на тестові завдання:

СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
90-100	Відмінно/ Excellent	Відмінне виконання, надано 90-100% правильних відповідей
82-89	Добре/ Good	Виконання вище середнього рівня, надано 82- 89% правильних відповідей
75-81		В цілому вірне виконання, надано 75-81% правильних відповідей
64-74	Задовільно/ Satisfactory	Непогане виконання, надано 64-74% правильних відповідей
60-63		Виконання задовольняє мінімальним критеріям, надано 60-63% правильних відповідей
0-59	Незадовільно/ Fail	Виконання не задовольняє мінімальним критеріям, надано менше 60% правильних відповідей

5. Список рекомендованої літератури

ОК 2.1 Психологія

1. Загальна психологія: підручник / за загальною редакцією академіка С.Д. Максименка. 4-те вид., переробл. і доп. Том 1. Київ: Видавництво Людмила, 2025. 568 с.
2. Ільїна Н.М., Мисник С.О. Загальна психологія. Навчальний посібник, Університетська книга, 2023. 352с.
3. Педагогічна психологія: навч. посіб. / Р. А.Калениченко. – Київ : КНУБА, 2023. – 196 с.
4. Поясок Т. Б. Загальна психологія: навчальний посібник / Т.Б. Поясок, О.І. Беспарточна, О.В. Квасник, В.В. Шаполова. – Харків: ФОП Бровін О.В., 2023. – 512 с.
5. Савчин, М. Загальна психологія: Київ, Україна: Академія. 2024 . 456 с.
6. Скрипченко, О. В., Долинська, Л. В., Огороднійчук, З. В., Рябченко, Т. М., & Коваленко, Н. І. Загальна психологія: Підручник. Львів, Україна: Каравела. 2024. 480 с.

ОК 2.2 Педагогіка

1. Аненкова І. П., Байдан М. А., Горчакова О. А., Русол В. М. Педагогіка : навч. посібник. Львів : Новий світ-2000, 2020. 567 с.
2. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2016. 616 с.
3. Джаман Т. В. Історія педагогіки України : навчальний посібник. Львів : Новий світ-2000, 2018 (перевидання 2020). 288 с.
4. Задорожна-Княгицька Л. В. Історія педагогіки : навч. посібник. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 308 с.
5. Михалюк А. М. Педагогіка: інтерактивний контент. Навчально-методичний посібник. Київ : Видавництво «Каравела», 2023. 244 с.
6. Назаренко О. М. Педагогіка : навчальний посібник. Одеса : Фенікс, 2022. 164 с.
7. Поясок Т. Б., Беспарточна О. І. Педагогіка : навчальний посібник. Кременчук : Видавництво «НОВАБУК», 2024. 208 с.

ОК 2.17 Фізична географія світу

1. Белова Н. В. Фізична географія материків та океанів: навч. посіб. / Н. В. Белова. – Івано-Франківськ, 2021. – 210 с.
2. Географія материків та океанів : навч. посіб. / уклад. О. Лаврик. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Житомир, 2021. – 231 с.
3. Вішнікіна Л. П., Федій О. А. Фізична географія материків та океанів. Ч. 1 : навч.-метод. посіб. для студ. закл. вищ. освіти. Полтава, 2019. 200 с.
4. Вихованець Г. В. Фізична географія материків і океанів : навч.-метод. посіб. / Г. В. Вихованець, Л. В. Гижко, Л. В. Орган. – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І.І. Мечникова, Кафедра фізичної географії, природокористування і геоінформаційних технологій. – Одеса : ОНУ, 2021. – 208 с.
5. Костів Л. Я. Регіональна фізична географія. Євразія : навч. посібник / Л. Я. Костів. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2022. – 336 с.
6. Міхелі С. В. Фізична географія Північної Америки : навч. посіб. Київ : Перун, 2019. 284 с.

ОК 2.22 Економічна та соціальна географія України

1. Барановський М.О. Економічна та соціальна географія України: Реальний сектор економіки. Навчальний посібник. – Ніжин: Видавець Лисенко М.М. 2018 – 376 с.
2. Гринів Л.С. Курчак М.В. Національна економіка України: Навчальн. посібник. Львів: Магнолія, 2020. – 464 с.
3. Мезенцев К.В. Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність і поляризація: монографія / К.В. Мезенцев, Г.П. Підгрушний, Н.І. Мезенцева. – К.: ДП “Прінт Сервіс”, 2014. – 132 с.
4. Міжнародна економічна діяльність України: підручник / А. А. Мазаракі, Т. М. Мельник, О. В. Гончаренко та ін. ; за ред. А. А. Мазаракі, Т. М. Мельник. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. – 704 с.
5. Немець Л. М., Сільченко Ю. Ю., Вірченко П. А. Економічна і соціальна географія України. Навчальний посібник. Харків, 2014. - 265 с.
6. Соляр В.В. Регіональна економіка: Навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти / В.В.Соляр, О.В. Анісімова. - Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2021. – 173с.

ОК 2.24 Методика викладання географії в закладах загальної середньої освіти

1. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 30. 09. 2020 р. № 898 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
2. Касіяник І.П. Методика навчання географії (теоретичний аспект): навчальний посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. / Касіяник І.П., Мендерецький В.В., Мисько В.З. – Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2020. – 234 с.
3. Лаврук М. М. Загальна методика навчання географії: практичні роботи та індивідуальні дослідження студентів: Навчальний посібник. Переробл. і доповн. / М.М. Лаврук – Львів: 2022. – 132 с.
4. Методика навчання географії в закладах освіти: навчально-методичний посібник [Електронний ресурс] / Мендерецький В. В., Касіяник І. П., Гарбар В. В., Матуз О. В. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2025. – 326 с.
5. Модельна навчальна програма «Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Запотоцький С.П., Карпюк Г.І., Гладковський Р.В., Довгань А.І., Совенко В.В., Даденко Л.М., Назаренко Т.Г., Гільберг Т.Г., Савчук І.Г., Нікітчук А.В., Яценко В.С., Довгань Г.Д., Грома В.Д., Горовий О.В.). – Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/pryrodnycha-osvitnia-haluz/>

6. Модельна навчальна програма «Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р., Гільберг Т. Г., Даценко Л. М.) – Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/pryrodnychaosvitnia-haluz/> .
7. Слюта А.М. Методика навчання географії. Навчально-методичний посібник для студентів ЗВО спеціальності 014 Середня освіта (Географія). – Чернігів: Десна Поліграф, 2021. – 248 с.
8. Як оцінювати в Новій українській школі: путівник із кожної освітньої галузі / Міністерство освіти і науки України. – Київ, 2025. – (Природнича освітня галузь). [Електронне видання]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nush/pro-ociniuvannia-2025-putivnik.pdf>